

L'ocupació com a refugi

En una societat que tendeix a criminalitzar les persones que ocupen habitatges per necessitat econòmica —l'única alternativa que sovint tenen—, la situació s'agreuja si qui busca o ocupa un habitatge és d'origen estranger. Les entitats socials alerten que l'ocupació persistirà mentre continuïn els desnonaments. Trobar acords no és una opció, és una urgència.

Text > **BÀRBARA JULBE**, periodista i escriptora

Des de fa uns mesos, Miquel Àngel Velarde, de quaranta-un anys, ja pot dir que la masia on viu, al Pla de l'Estany, és casa seva. Tot i entrar-hi com a ocupa quan estava immers en una situació personal complexa, va aconseguir establir-s'hi, setmanes després, a partir d'un acord amb la propietat: paga un lloguer mensual assequible, a canvi de mantenir la finca neta i fer-hi petites millores. «L'únic que em preocupa és que se m'acabi el contracte», comenta. «Hi estic molt a gust, a la

casa i al poble!», assegura il·lusionat. Desenllaços com aquest no són els habituals. Tot i haver-hi necessitats reals i dificultats greus al darrere, els afectats es veuen, sovint, abocats a ocupar cases i pisos en una societat que els criminalitza, i, darrerament, fins i tot, espais limitats com habitacions i garatges, un fenomen que, segons algunes entitats, va en augment.

La Fundació Support de Girona, una organització privada i sense ànim de lucre que es dedica a donar suport jurídic i social a les persones amb dis-

capacitat, és el representant legal del propietari d'aquest mas i en gestiona també tot el patrimoni, perquè l'usuari té diversitat intel·lectual. Josep Maria Solé, director de la Fundació Support, concreta què els va empènyer a formalitzar l'entesa: «No som gestors patrimonials agressius ni busquem conflictes. La nostra tasca té una funció social, sempre respectant els interessos del propietari. Per això analitzem cada situació per trobar la millor combinació entre els interessos del tenidor i la nostra missió social amb un objectiu comú: assolir un lloguer modest amb un acord per millorar la finca. D'aquesta manera, tots en sortim beneficiats amb solucions, suport i acompanyament».

Tant la Llei pel dret a l'habitatge catalana com l'estatal estableixen el dret de gaudir d'un habitatge digne i adequat, i imposen als poders públics el deure de promoure les condicions necessàries que garanteixin la igualtat en l'exercici d'aquest dret, entre altres premisses. Però el parc municipal és limitat i el mercat té uns preus —la major part de les vegades— inassolibles per a molts dels afectats: una combinació que, sens dubte, hi dificulta l'accés. Més complicat ho tenen encara les persones d'origen immigrat que volen accedir a un lloguer en el mercat privat. Així ho corroboren des de la Càtedra d'Anàlisi i Acció Antiracista de la Universitat de Girona (UdG). Mostafà Shaimi, membre d'aquesta unitat de recerca, professor associat del Departament de Pedagogia de la Universitat

>> Manifestació d'activistes per impedir un desnonament a un habitatge de Banyoles.
(Foto: PERE DURAN)

>> El Sindicat de l'Habitatge de Girona, en una acció per aturar un desnonament a la ciutat. (Foto: SINDICAT DE L'HABITATGE DE GIRONA)

de Girona i especialista en racisme, religió i intervenció comunitària, ho atribueix a un racisme estructural. «Quan el propietari diu en una immobiliària que no el lloguin a estrangers perquè embruten, no paguen i generen inseguretat, està normalitzat i, a més, no és veritat. La prova és que hi ha molts ajuntaments que han engegat projectes de mediació entre propietaris i llogaters i, fins i tot, es presenten garanties de pagament, però, malgrat aquestes garanties, continua la pràctica discriminatòria».

Dir-se Mohamed o Fatumata (per posar-ne dos exemples) acaba portant els immigrants o els descendents a un carreró sense sortida. Per il·lustrar-ho, Shaimi va fer un assaig amb alumnes universitaris a classe: una mateixa estudiant va trucar dues vegades a la mateixa immobiliària posant unes condicions econòmiques idèntiques, primer com a persona immigrada, i li negaven el lloguer; després com a autòctona, i li oferien pisos. «Moltes comunitats tenen un acord pel qual no hi pot entrar gent immigrant», sentència aquest expert.

Salt: llums i ombres

Al municipi de Salt, on la població immigrant se situa, actualment, entorn del 37 % del total (una de les proporcions més altes de Catalunya), el 63 % de

les llars no poden assumir un lloguer de sis-cents euros al mes (any 2021). Ho detallen diverses entitats locals basant-se en dades de l'Idescat, i també denuncien que no hi ha oferta de lloguer de mercat i la poca que hi ha és superior als set-cents euros al mes. En vista d'aquesta realitat, l'ocupació no és ni una solució ni una pràctica desitjable, però es porta a terme per manca

d'alternatives suficients. Una aposta arriscada perquè té un cost i, sovint, acaba en desnonament.

Segons les entitats socials, setmanalment hi ha una mitjana de dos desnonaments amb menors implicats. Des de principi d'any fins a l'agost de l'any passat, almenys trenta-sis persones es van quedar al carrer sense cap alternativa, i vint-i-una d'aquestes

>> Josep Maria Solé, director de la Fundació Support, i l'usuari Bernat Batista a les instal·lacions de l'entitat. (Foto: FUNDACIÓ SUPPORT)

>> La portaveu del Sindicat de l'Habitatge de Girona, Fàtima Aatar, llegint el manifest davant d'un habitatge que es volia desnonar. (Foto: SINDICAT DE L'HABITATGE DE GIRONA)

eren menors. Amb l'expansió d'aquesta situació de sensellarisme d'adults i infants al municipi (sigui per habitatge inestable, habitatge insegur o situació de no tenir un habitatge), l'octubre de l'any passat la comunitat educativa de Salt va crear la plataforma Docents 17190, amb l'objectiu de garantir el dret a un habitatge digne a tots els alumnes afectats. «Els docents, fora de l'horari laboral, donen suport a les famílies el dia del desnonament. Això és molt important, perquè veuen que

l'escola els fa costat», adverteix Jeremy Buck, docent de secundària de l'IES Vallvera de Salt i portaveu de l'entitat. També porten a terme reunions amb el Departament d'Educació i altres tasques d'acompanyament. «El suport els alleuja, perquè veuen que el que els passa no és res d'un altre planeta», afirma.

D'altra banda, l'Ajuntament de Salt ha aturat en els últims quatre anys el 79,8 % dels desnonaments en què ha intervingut l'Oficina Local d'Habi-

tatge (OLH). Entre 2022 i 2025, s'ha actuat en 726 expedients, i el consistori n'ha aturat 580 gràcies a la intermediació i l'acompanyament. Salt destaca com un dels municipis catalans que destinen més impostos locals a habitatge, amb una alta proporció entre recaptació i inversió. Prop del 9 % dels habitatges principals de Salt estan en règim de lloguer social i és el municipi de més de vint mil habitants amb la proporció més gran de pisos d'aquest tipus a Catalunya, segons l'Agència de l'Habitatge de Catalunya.

>> Sheila Mesa, agent de suport de la Fundació Support, acompanyant Bernat Batista a veure un habitatge. (Foto: FUNDACIÓ SUPPORT)

Un síntoma, no pas el problema

Al marge de la delinqüència (per màfies que trafiquen en diferents substàncies il·legals) i la de lucre, l'ocupació per necessitat social se sol donar, sobretot, en pisos buits propietat de fons d'inversió, bancs o la Sareb. «Al final, quan parles amb qualsevol jove, veu el més normal del món que un pis buit d'un banc estigui ocupat. Gairebé tothom ho entén perquè aquesta és la realitat dominant al barri. Si l'Estat protegeix l'individu i el seu dret a l'habitatge, això materialment no es dona, i xoca quan ho vius en primera línia», recalca Buck, que lamenta que les alternatives residencials a Salt han anat a menys: «Abans oferien reallotjaments d'emergència, concretament, a un hotel a Medinyà, a deu quilòmetres del municipi. Era una opció horrososa, però ara no hi ha ni això. Trobem

menors que són directament al carrer o en habitatges ultraprecaris, compartint-los amb moltes famílies, o bé reparteixen els germans en diferents cases d'amics. El fet de no poder viure en una casa és sensellarisme infantil. No entenem com el dret a la propietat preval per sobre de qualsevol dret de la infància», es pregunta.

Per al Sindicat de l'Habitatge de Girona, les dificultats residencials que tenen lloc arreu del territori són una «injustícia estructural». Fàtima Aatar, la portaveu, defensa que les ocupacions són legítimes i n'explica el motiu: «Sorgeixen com a resposta a un sistema que converteix en mercaderia un dret fonamental com l'habitatge i condemnen la classe treballadora a la precarietat i, sovint, a la misèria». En aquest context, Aatar adverteix que cal posar fi a la «criminalització social i cultural de les persones afectades» i afirma que «mentre continuïn els desnonaments, l'ocupació continuarà sent una realitat». Arran de la manca d'oferta de pisos de lloguer i en un context en què ocupar és cada cop més difícil per la pressió policial i judicial, el sindicat alerta que moltes persones han de recórrer a llogar habitacions o sobreviure en garatges, una situació que, segons la portaveu, s'estén i va en augment a la demarcació. Per a la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH), l'ocupació també és un símptoma, no un problema, i una necessitat bàsica davant la falta d'alternatives a un habitatge just. Segons dades de la PAH, el 70 % dels ocupants són famílies amb manca de recursos, i més de la meitat tenen nens petits, persones dependents a càrrec seu o ambdues situacions.

La majoria dels desnonaments tenen lloc per via civil (la penal és només en casos d'usurpació o violació de domicili, que es consideren delictes). Els motius solen ser l'impagament del lloguer, la finalització del contracte, l'incompliment de les condicions o l'ocupació sense títol legal. La nova Llei pel dret a l'habitatge estatal del 2023 és la més recent. L'advocat Benet Salellas explica, però, que han aparegut decrets llei gairebé cada any, amb la qual cosa es dona una «barreja de competències en l'àmbit autonòmic i espanyol que porta a un garbuix legislatiu que encara ho ha complicat més i no ha resolt el problema, ni tampoc s'ha

>> Bernat Batista, usuari de la Fundació Support, amb l'agent de suport de l'entitat, Sheila Mesa, triant un pis per viure-hi. (Foto: FUNDACIÓ SUPPORT)

>> Activistes durant una acció per impedir un desnonament al barri de la Farga de Banyoles. (Foto: PERE DURAN)

Moltes persones han de recórrer a llogar habitacions o sobreviure en garatges, una situació que, segons la portaveu del Sindicat de l'Habitatge de Girona, s'estén i va en augment

acabat protegint la gent ni ha aconseguit més habitatge per als necessitats».

A les comarques de Girona, segons dades del Consell General del Poder Judicial (CGPJ), durant el 2024 es van executar 1.095 desnonaments (un 4 % més que l'any anterior). Això vol dir que a la demarcació es van executar tres desnonaments cada dia. Salellas aposta per la cultura del diàleg i corro-

bora que un dels problemes més greus és que a l'altre costat de la taula no hi ha literalment ningú. «La Sareb, però, qui és la Sareb?», es pregunta. «No hi ha cap interlocutor i costa molt contactar amb algú. Amb les entitats bancàries passa el mateix», exposa. Segons dades de la PAH, el 80 % dels habitatges ocupats pertanyen a grans propietaris, el 70 % dels quals són bancs.

>> Bloc de pisos de Llançà, al carrer de Selva de Mar, amb conflictes d'ocupes. (Foto: PERE DURAN)

«Els vaig fer veure que havien tingut sort que una persona ocupés la casa, que estava en ruïnes, perquè la cuidaria»

Garantir-ne el manteniment

Tot i el bon desenllaç, Velarde recorda que van fer falta unes quantes reunions amb la propietat fins que es van avenir. «Quan van venir els Mossos a identificar-me, els vaig dir que no era un delinqüent. Estava aquí per necessitat perquè no disposava de recursos en aquell moment i la casa estava abandonada. No puc entendre com hi ha tantes cases sense gent i tanta gent

sense casa...», es lamenta. «Els volia fer veure que havien tingut sort que una persona ocupés la casa, que estava en ruïnes i que la cuidaria», subratlla. Per la seva banda, Josep Maria Solé, de la Fundació Support, afegeix que un tema judicial no hauria afavorit ningú.

Una part dels habitatges ocupats estan en mal estat de conservació per manca d'inversió dels propietaris. «Amb l'ajuda d'amics, vam treure armaris destrossats pel corc, somiers vells, hi havia rat-penats... Només vaig guardar una capsa de records, com ara unes fotografies antigues, que vaig lliurar a la cosina del propietari, a qui li va fer molta il·lusió», recorda. L'objectiu era deixar-ho tot net per poder-hi anar a viure amb el seu fill de sis anys. La Fundació Support gestiona actualment més de vuit-centes finques, entre cases i pisos, i unes dues-centes d'aquestes s'utilitzen per a persones vulnerables. Una altra entitat que també treballa en aquesta línia és la Fundació SERGI, que, concretament, acompanya i facilita l'accés a l'habitatge a famílies i persones que estan en risc d'exclusió, i fomenta polítiques d'habitatge social.

Segons la Llei 18/2007, del dret a l'habitatge, els propietaris tenen l'obligació de mantenir els habitatges en bones condicions. «Hi ha un cas paradigmàtic: un habitatge unifamiliar en un nucli antic de planta baixa i pis, on la

>> Entrada tapiada d'una casa al carrer d'Olot de Llançà per evitar que hi accedeixin ocupes. (Foto: PERE DURAN)

>> Miquel Àngel Velarde a l'exterior de la masia on viu després d'un acord amb la Fundació Support. (Foto: PERE DURAN)

senyora gran que hi vivia es mor. Què passa llavors? Quan algú deixa de viure en un habitatge, quan no s'utilitza i no es manté, arriba un dia que té degoters, baixa un tros de teulada i s'acaba ensorrant. Si els edificis no tenen vida, es van degradant i moren sols», alerta Arcadi Viñas, secretari tècnic de la Demarcació de Girona i del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC). En paral·lel, Viñas adverteix del cost i la complexitat de les intervencions de rehabilitació: «Una obra nova és relativament fàcil de pressupostar; en canvi, en general, és més complicat saber el cost final de la reforma d'un edifici antic. A part, també et pots trobar que surtin diversos imprevistos durant l'execució de les obres».

Efectes psicològics: estrès i ansietat

Més enllà de les implicacions legals i socials lligades a l'ocupació i als desnonaments, aquesta realitat també té un impacte significatiu en l'àmbit emocional i psicològic de les persones. Immersos en una situació d'incertesa i inseguretat residencial, l'ocupació d'habitatges genera unes conseqüències importants, tant per als que ocupen com per als propietaris. Segons explica Javier Wilhelm, psicòleg especialitzat en mediació i conciliació, el propietari ho viu amb «una sensació

d'impotència i de pèrdua de control sobre la propietat i les pertinences pròpies», que pot derivar en problemes com l'ansietat, l'insomni o els pensaments intrusius. També pateixen ràbia, frustració i desesperació per un ritme legal que, segons ell, és lent i es percep d'una manera desesperança-

dora. «Si es tracta d'un habitatge amb un valor sentimental per a la persona, l'impacte és més gran, perquè és una qüestió d'arrel identitària», recalca aquest expert. Pel que fa a l'ocupació, pot tenir un estrès crònic lligat a la inseguretat sobre on ha de viure. «Si ocupes un habitatge, és aquella por i angoixa diàries que arriba el desnonament», detalla Wilhelm, autor del llibre *Mediación y cambio* (Ed. Letra Minúscula). Tot plegat té una repercussió en l'autoestima i l'estigma social que pot suposar la situació.

Com a estratègia de supervivència, sorgeixen mecanismes d'enfrontament, alguns de saludables, com l'activisme, i d'altres no tant, com les addiccions. Segons Wilhelm, l'habitatge té un pes important en la nostra cultura. «Ens dona seguretat i pertinença. No és només un problema material, sinó que també implica rebuig i exclusió. I, a més, continua la situació de vulnerabilitat, el mateix sistema revictimitza la víctima». Aturar aquestes dinàmiques enrocades exigeix diàleg, un espai en el qual la voluntat i la capacitat caminin plegades cap a la transformació. Com el rellotge de paret que Velarde té a la cuina de casa seva: era del propietari, però ara continua, amb el beneplàcit de tots, marcant el pas del temps d'ell i el seu fill.

>> Imatge d'un desnonament a un pis del barri de la Farga de Banyoles, des de l'interior d'un edifici. (Foto: PERE DURAN)